

Облепика – мало позната, али обећавајућа воћна врста

Автор(и): ас. Кирил Кръстев, Институт по декоративни и лечебни растения – София

Дата: 27.04.2025 Брой: 4/2025

Dren, такође познат као bobica drena, žutilo ili sibirski ananas, je višegodišnji žbun visok 1–3 m ili drvo do 3–6 m, sa zaobljenom, kompaktnom, raširenom ili piramidalnom krošnjom u zavisnosti od sorte. Stari Grci su dren nazivali Hippophae – "sjajni konj", a njegovo lišće je bilo deo ishrane trkaćih i ratnih konja.

Ova voćna kultura pripada porodici *Elaegnaceae* Sendl, rodu *Hippophae* L. Karakteristična osobina je formiranje nodula na korenu i granama različitog reda, zahvaljujući kojima, u simbiozi sa zemljišnim bakterijama, fiksira atmosferski azot, slično mahunarkama. Od sve tri vrste – *H. thibetana* Schlecht, *H. salicifolia* D. Don i *H. rhamnoides* L., samo *H. rhamnoides* L. ima ekonomski značaj i vredna svojstva za ljudsko zdravlje, kozmetičku industriju, farmaciju i medicinu, zbog više od 190 aktivnih sastojaka. Takođe se može koristiti u uređenju

parkova i bašta, jer ima visoku dekorativnu vrednost – zbog atraktivnog lišća i dugih plodonosnih grančica opterećenih bobama.

Počinja da rađa nakon treće godine. Najvredniji kvalitet plodova drene je ulje drene sadržano u pulpi i semenki – do 6–7% u svežim plodovima, dostižući 10% kod nekih sorti. Ulje ima složen sastav: 40–50 mg/% karotenoida, 100–160 mg/% vitamina E, 2.70–5.60 mg/% vitamina K1, 240–280 mg/% sterola i veliku količinu zasićenih i nezasićenih masnih kiselina.

Plodovi ove bobičaste kulture imaju izuzetno bogat i raznovrstan hemijski sastav: ugljeni hidrati – 4.56–16.86%, sa dominantnim sadržajem monosaharida; organske kiseline – 1.53–3.35%; pektin – 0.31–0.34%; tanini i aromatične materije 0.14–0.29%.

Sadržaj vitamina E je visok – 8–16 mg/% kao i sadržaj vitamina C, koji može dostići 300–500 mg/%. Plodna pulpa takođe sadrži sledeće vitamine: A (1.99–18.50 mg/%), B₁ (do 0.035 mg/%), B₂ (do 0.06 mg/%), folna kiselina (do 0.08 mg/%), K (2.7–5.6 mg/%), P (250–700 mg/%), kao i druge biološki aktivne jedinjenja (u mg/%): triterpenske kiseline (20–110), serotonin (do 2.5), betain (90–360), kumarini (1–2.4) i oksikumarini (75–90).

Ulje drene ima baktericidno, zarastajuće i analgetsko dejstvo, zbog čega se koristi u lečenju čira na želucu i dvanaestopalačnom crevu, određenih ginekoloških bolesti, teško zarastajućih rana i kao opšte tonizirajuće sredstvo.

U drevnoj mongolskoj, starogrčkoj, kineskoj i tibetanskoj medicini, plodovi drena su korišćeni u lečenju bolesti žuči, kožnih bolesti, reumatizma i gihta. Sok od plodova i odvari od plodova i grančica koriste se protiv opadanja kose.

Dren ima specifične zahteve prema uslovima lokaliteta.

To je biljka otporna na hladnoću – tokom dubokog mirovanja podnosi do -45 do -50°C (sibirske i mongolske forme), ali pod našim uslovima – zime karakterisane temperaturnim fluktuacijama i privremenim zagrevanjem – njegova otpornost na zimu naglo opada.

Dren je takođe vrlo zahtevan u pogledu vlage u zemljištu i vazduhu i ne podnosi ni visoke temperature vazduha ni sušu. To je zbog njegovog plitkog korenovog sistema.

Stoga, za uspešan uzgoj kulture, potrebni su hladniji regioni, sa relativno malim temperaturnim fluktuacijama i većim padavinama.

Dren je zahtevan u pogledu zemljišnih uslova; dobro raste i rađa na zemljištima lakog mehaničkog sastava, dobro dreniranim, sa slabo kiselim do neutralnim reakcijama – pH 6.5–7, bogatim fosfatima u kombinaciji sa visokim sadržajem humusa i organskih ostataka. Ne podnosi teška i preplavljena zemljišta.

Ova bobičasta kultura je svetloljubiva biljka. Pod jakim zasenjenjem raste visoko, slabo se grana i kasno ulazi u plodonosno doba.

Stoga, parceli predviđene za sadnju drena moraju što više odgovarati njegovim zahtevima.

Najpogodnija zemljišta za njega su laka – aluvijalna, smeđe šumska, karbonatna, sivo-smeđa šumska i tamno-siva zemljišta.

Primarna obrada zemljišta vrši se na dubini od 40–50 cm. Predsadna đubrenja sa 4–5 t/j organiskih đubriva vrše se pre toga ili tokom prethodne godine. Dodatno se unosi 80–100 kg/j superfosfata i 20–30 kg/j kalijum sulfata. Ako nije moguće đubriti celu površinu, u svaku sadnu rupu se stavlja 5–6 kg stajskog đubriva, 80–100 g superfosfata i 25–30 g kalijum sulfata, temeljito pomešano sa zemljom.

Najpogodnije vreme za sadnju je jesen, ali moguća je i prolećna sadnja, najkasnije do kraja aprila. Poželjan sadni materijal su dvo- i trogodišnje ukorenjene biljke. Sadjnja se vrši u rovovima dubine 50 cm ili u sadnim rupama – 40 x 50 cm i 35–40 cm dubine. Na težim zemljištima potrebna je drenaža, a punjenje se vrši smešom zemlje, peska i treseta u jednakim proporcijama. Razmaci sadnje su 3.5–4 m između redova i 2–2.5 m u redu. Vrat korena mora biti 5–10 cm iznad površine zemljišta. Nakon sadnje, biljke se ne skraćuju. Svaka biljka se zaliva sa 10–15 l vode.

Dren je dvojna biljka, stoga je pravilno raspoređivanje muških biljaka oprašivača veoma važan uslov. Pouzdano oprašivanje ženskih biljaka postiže se naizмениčnim raspoređivanjem svaka dva reda ženskih biljaka sa jednim mešovitim redom – na svakih 5 ženskih biljaka sadi se jedna muška biljka.

Najefikasniji način gajenja drena je sa zatravenim međuredovima i sistematskim malčiranjem unutar reda pokošenom travom. U zavisnosti od plodnosti zemljišta, biljke se godišnje prihranjuju sa 20–25 kg/j amonijum nitrata ili drugog azotnog đubriva u istoj količini.

Biljke se formiraju kao višestablјasti žbunovi – sa nekoliko izdanaka – ili kao jednostablјasta stabla. Da bi stablo imalo kompaktnu, nisku krošnju, tokom prvih 4–5 godina uklanjaju se samo suvišne, nepravilno postavljene i krošnju zagušujuće grane. Novonastali izdanci iz korena se uklanjaju sečenjem u osnovi. Neke grane mogu biti skraćene za 10–20 cm kako bi se podstaklo grananje. Jednom godišnje vrši se sanitarno rezidba za uklanjanje suvih, oštećenih i polomljenih grana. Nakon osme godine vrši se pomlađujuća rezidba – na trogodišnjem drvetu.

Ako tokom cvetanja nema vetra, neophodno je dodatno oprašivanje ženskih cvetova – cvetne grančice sa muških biljaka se seku i pričvršćuju u krošnjama ženskih biljaka ili se tresu iznad njih.

Razvoj ploda traje oko 100 dana, a zrenje se dešava krajem jula – avgusta.

Za mehaniziranu berbu koriste se vibracione mašine koje tresu grane. Ručna berba plodova je otežana zbog prisustva trnova na granama, kratkih peteljki ploda i plodova čvrsto pričvršćenih za grane. Stoga je preporučljivo gajiti sorte sa malo ili bez trnova i sa dužim peteljkama ploda.

Neke od najrasprostranjenijih sorti su ruskog porekla. Evo nekoliko novijih ruskih sorti:

Pantelevskaya

Biljka je srednje bujnosti, sa razgranatom i zaobljenom krošnjom, sa granama koje izlaze pod uglom od 45 °.

Plodovi su veliki, prosečne težine 0.8–1 g, izduženo-ovalni, narandžasto-crveni, sa peteljkom ploda dužine 3–4 mm.

Hemijski sastav plodova: šećeri – 5.8%, kiseline – 1.9%, vit. C – 87.5 mg/%, ulje drena – 5.7%.

Sorta ima srednje do kasno vreme zrenja. Produktivnost je visoka.

Chuyskaya

Biljka je srednje bujnosti, krošnja je razgranata i kompaktna, sa granama koje izlaze pod uglom od 60–80 °.

Plodovi su veliki – 0.9 g, ovalno-cilindrični, svetlo narandžasti, sa slatko-kiselkastim ukusom.